

Het aandeel van mannen in huishoudelijk werk

T. van der Lippe, A. van Doorne-Huiskes en J.J. Siegers*

Summary

The participation of men in household labour

Although the participation of women in the labour force has increased the last decades, the division of tasks at home has hardly changed. In this article we examine the absolute time spent on household labour (including child care) of the husband and his relative share in the total amount of household labour. This is explained by investigating the sex-role ideology of partners, their relative resources, the demand for housework and the husband's available time. Results indicate that men spend more time on household tasks, when there is a young child present. It also appears that if partners have modern norms, the husbands' housework participation is higher. Contrary to expectations, husbands do not spend more hours on household labour, when their wife is working for pay. Husbands' relative share in housework however, increases when their wife is working for pay, but this is mainly due to the fact that women with a paid job are doing less household labour compared to women without a paid job.

* T. van der Lippe is werkzaam bij de vakgroep Sociologie Universiteit Utrecht. A. van Doorne-Huiskes bij de Afdeling Vrouwenstudies/Vakgroep Sociologie, Erasmus Universiteit Rotterdam; Vakgroep Bedrijfskunde, Landbouwwuniversiteit Wageningen. J.J. Siegers werkt bij het Economisch Instituut/Centrum voor Interdisciplinair Onderzoek van Arbeidsmarkt- en Verdelingsvraagstukken (CIAV), Universiteit Utrecht; Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) te Den Haag. De Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Konsumentenaangelegenheden (SWOKA) wordt bedankt voor de mogelijkheid gegevens over het NIPO-huishoudenspanel te publiceren. Het onderzoek werd financieel gesteund door de Stichting Sociaal-Culturele Wetenschappen, die wordt gesubsidieerd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

1. Inleiding

Ondanks de sterk toegenomen participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt in de afgelopen decennia, zijn Nederlandse mannen nauwelijks meer gaan doen in het huishouden (SCP, 1988; CBS 1990a). Wel is het relatieve aandeel van mannen in huishoudelijk werk veranderd in huishoudens waar vrouwen buitenshuis werken. Dit komt echter niet zozeer doordat de mannen meer in het huishouden zijn gaan doen: werkende vrouwen besteden minder tijd aan het huishouden (Van der Lippe, 1992).

Verklaringen voor de mate van deelname van mannen aan huishoudelijk werk en kinderverzorging, zijn vanuit tenminste drie theoretische invalshoeken gegeven. Een eerste invalshoek is dat ideologische voorkeuren van mannen en vrouwen de verdeling van huishoudelijke arbeid verklaren. De tweede verklaring berust op het idee dat de deelname van de man afhangt van de sociaal-economische hulpbronnen waarover hij in vergelijking tot zijn vrouw beschikt. De derde invalshoek is dat hun behoefte dat huishoudelijk werk wordt verricht en de beschikbare tijd die partners hebben, een rol speelt in hun deelname aan huishoudelijk werk en kinderverzorging (zie Siegers & Tjebbes, 1983; Coverman, 1985). Tot dusverre bestaat er geen duidelijkheid over of dergelijke omstandigheden bijdragen tot het verklaren van de mate van deelname van mannen aan huishoudelijke arbeid, en zo ja in welke mate.

Het is van belang een onderscheid te maken tussen twee aspecten van de verdeling van huishoudelijke taken tussen partners. Ten eerste de absolute deelname van een man en een vrouw aan het huishoudelijk werk. En ten tweede het relatieve aandeel van elk van beiden in de totale hoeveelheid huishoudelijke arbeid die in het huishouden wordt verricht. Het laatste aspect is veel minder vaak onderwerp van onderzoek geweest dan het eerste, hoewel het relatieve aandeel uit de absolute deelname volgt. Wanneer een man bijvoorbeeld tien uur per week huishoudelijke arbeid verricht en zijn vrouw dertig uur, neemt deze man 25 procent van de totale hoeveelheid huishoudelijke arbeid voor zijn rekening. Ook in een huishouden waar een man drie uur huishoudelijk werk verzet en zijn vrouw negen uur, is het aandeel van de man 25 procent. Toch is er een groot verschil in tijdsbesteding tussen beide mannen en vrouwen.

In dit artikel staan zowel de absolute deelname als het relatieve aandeel van mannen in huishoudelijke arbeid centraal. Het gaat daarbij om mannen die gehuwd of ongehuwd met een vrouw samenwonen. Er wordt nagegaan in welke mate de deelname van mannen aan huishoudelijk werk kan worden verklaard uit de genoemde hypothesen. We bestuderen alleen het huishoudelijk werk van beide partners; hulp door derden zoals de huishoudelijke hulp en de hulp bij kinderopvang worden buiten beschouwing gelaten. De probleemstelling luidt:

in welke mate beïnvloeden ideologische voorkeuren, sociaal-economische hulpbronnen, en behoefte en tijd van partners de mate van deelname in absolute en relatieve zin van mannen aan huishoudelijke arbeid (inclusief kinderverzorging)?

Vanuit beleidsoogpunt is meer kennis omtrent de deelname van mannen aan huishoudelijke arbeid wenselijk. Op dit moment dringt op overheidsniveau het besef door dat het stimuleren van het buitenshuis werken van vrouwen niet los kan staan van een stimulering van een herverdeling van taken thuis. Lange tijd is in de discussie over een grotere deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt bijna als vanzelfsprekend de arbeid thuis buiten beschouwing gebleven. Daarbij is voorbijgegaan aan het gegeven dat huishoudelijke arbeid lang de belangrijkste bezigheid van vrouwen is geweest en dat op dit moment nog steeds voor vele vrouwen is. De noodzaak van deze arbeid werd ontkend of vergeten. Ook de deelname door mannen aan taken thuis is lange tijd onbesproken gebleven (zie bijvoorbeeld Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 1990). In het concept 'Beleidsprogramma emancipatie met het oog op 1995', wordt geconstateerd dat vrouwen wel meer betaalde arbeid zijn gaan verrichten, maar mannen nauwelijks meer zijn gaan deelnemen aan de huishoudelijke taken: 'Dit belemmert voor vrouwen de ontplooiingskansen en daarmee de participatie op allerlei terreinen. Een meer evenredige verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid is nog steeds een noodzakelijke voorwaarde voor de emancipatie van mannen en vrouwen' (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 1992, 9). Een interdepartementale projectgroep van de Directie Coördinatie Emancipatiebeleid buigt zich over één van de speerpunten van het algemeen emancipatiebeleid, namelijk de herverdeling van huishoudelijke en verzorgende taken. Nu zijn mogelijkheden van beïnvloeding voor herverdeling van huishoudelijke arbeid door middel van beleidsmaatregelen niet zo groot, gezien het feit dat deze arbeid zich vooral in de privé-sfeer afspeelt. De ruimte die de overheid heeft om een herverdeling van huishoudelijke en verzorgende taken te stimuleren, kan zij echter pas ten volle benutten wanneer voldoende kennis aanwezig is over de omstandigheden die deze verdeling beïnvloeden. Deze studie heeft als doel om aan deze kennis een bijdrage te leveren.

In de volgende paragrafen gaan we allereerst in op theoretische gezichtspunten en geformuleerde hypothesen voor huishoudelijke arbeid van mannen, en de empirische ondersteuning ervan. Vervolgens wordt nagegaan in welke mate deze hypothesen binnen de Nederlandse context ondersteuning ondervinden. Het artikel besluit met een samenvatting waarin een terugkoppeling plaatsvindt met het overheidsbeleid op dit terrein. Het is echter eerst nodig het begrip huishoudelijk werk te bespreken. In diverse studies worden namelijk verschillende

omschrijvingen van huishoudelijk werk gebruikt (CBS, 1987; Grift, Siegers & Suy, 1989; Knulst & Van Beek, 1990). Altijd worden er de dagelijks terugkerende activiteiten toegerekend zoals het huis schoonmaken, eten koken en kleren wassen. Volgens sommigen hoort ook de kinderverzorging erbij, terwijl weer anderen doe-het-zelf-werkzaamheden en tuinieren ertoe rekenen. In dit artikel wordt aangegeven of onderzoeksbevindingen betrekking hebben op strikt huishoudelijke bezigheden, op strikt huishoudelijke bezigheden én kinderverzorging, of op huishoudelijke bezigheden in de ruimste zin van het woord.

2. Theoretische gezichtspunten

In de sociologische literatuur op het gebied van de arbeidsverdeling staan zoals genoemd tenminste drie hypothesen centraal voor het voorspellen van de bijdrage van mannen aan huishoudelijk werk. Dit zijn de ideologiehypothese, de relatieve-hulpbronnenhypothese en de behoefte-beschikbaarheidhypothese. In deze paragraaf komt de theoretische achtergrond van deze hypothesen aan bod alsmede de empirische ondersteuning in voornamelijk buitenlands onderzoek.

2.1. *Ideologie en huishoudelijke arbeid van mannen*

Een eerste invalshoek is de veronderstelling dat normatieve opvattingen van mannen ten aanzien van rollen die mannen en vrouwen in het dagelijkse leven behoren te vervullen, hun deelname aan huishoudelijke arbeid beïnvloeden. Het uitgangspunt dat aan deze oriënterende uitspraak ten grondslag ligt, is dat mannen en vrouwen al van jongs af aan leren hoe zij zich behoren te gedragen. Deze veelal sekse-specifieke rolverwachtingen internaliseren mannen en vrouwen tot eigen opvattingen. Ze gaan ook zelf de voorkeur geven aan het voorgeschreven gedrag. Een stimulans voor een man om te voldoen aan de voor hem geldende rolverwachtingen, wordt gevormd door negatieve en positieve sancties van de sociale omgeving wanneer hij respectievelijk wel of niet voldoet aan het voorgeschreven gedrag. Tot deze omgeving behoort in onderhavig geval vanzelfsprekend de partner van de man. Haar houding kan een cruciale rol spelen in zijn deelname aan huishoudelijk werk. Wanneer partners vinden dat vrouwen zorg behoren te dragen voor het huishouden en mannen voor de inkomensverschaffing, dan noemen we hun opvattingen traditioneel. Vinden ze dat partners de taken binnens- en buitenshuis gelijk behoren te verdelen, dan noemen we hun opvattingen modern. We gaan er hier dus van uit dat opvattingen

het gedrag beïnvloeden en niet vice versa. Een bevestiging voor deze veronderstelling vinden we in een studie waar de causaliteit tussen houding en arbeidsmarktparticipatie van vrouwen centraal stond. De houding van vrouwen bleek een significante invloed uit te oefenen op hun arbeidsparticipatie, maar er was geen empirische steun voor een omgekeerde causale relatie; wanneer vrouwen het aan te bevelen vinden dat vrouwen die kinderen hebben buitenshuis werken, doen zij dit zelf ook vaker (Van der Lippe & Siegers, 1990).

De *ideologiehypothese* is als volgt weer te geven: naarmate normatieve rol-opvattingen van een man en zijn partner moderner zijn, is zowel zijn absolute deelname aan huishoudelijk werk en kinderverzorging, als zijn aandeel in het totaal hiervan binnen het huishouden groter in vergelijking tot de bijdrage in het huishouden van mannen voor wie dit in mindere mate geldt, *ceteris paribus*.

Onderzoeksbevindingen ondersteunen vaak de verwachting dat mannen zowel absoluut als relatief gezien minder deelnemen aan het gehele werk thuis, wanneer zij traditioneel denken (Stafford, Dibona & Backman, 1977; Perrucci, Potter & Rhoads, 1978; Huber & Spitze, 1983; Ross, 1987; Kamo, 1988; Perry-Jenkins & Crouter, 1990). Uit een studie van Coverman (1985) blijkt echter een tegenstrijdig effect: mannen besteden juist meer tijd aan de totale hoeveelheid huishoudelijk werk wanneer zij er traditionele opvattingen op na houden. Volgens Coltrane en Ishii-Kuntz (1992) doen mannen met moderne opvattingen alleen een groter deel van het huishoudelijk werk wanneer ze vader zijn geworden na hun 28ste jaar. Het idee dat de opvattingen van de vrouw belangrijk zijn voor de deelname van haar man aan huishoudelijke arbeid, is ook regelmatig onderzocht. Vaak wordt gevonden dat de opvattingen van de man belangrijker zijn voor zijn deelname aan huishoudelijk werk dan die van zijn vrouw (Ross, 1987; Ferree, 1991). Uit een studie van Barnett en Baruch (1987) blijkt dat de houding van buitenshuis werkende vrouwen inderdaad invloed uitoefent op de deelname van hun partner aan de totale hoeveelheid huishoudelijke arbeid inclusief kinderverzorging. Voor mannen van wie de vrouw geen beroepsarbeid uitoefent, gaat dit verband echter niet op.

2.2. Relatieve hulpbronnen en huishoudelijke arbeid van mannen

Een tweede invalshoek is dat verschillen in deelname aan huishoudelijke arbeid worden verklaard door verschillen in sociaal-economische hulpbronnen waarover partners beschikken. Dit verschil vormt de basis voor onderhandelingsprocessen in het huishouden: degene met meer hulpbronnen zal meer macht uitoefenen in de relatie en minder huishoudelijk werk verrichten dan zijn of haar partner (Blood & Wolfe, 1960; zie ook Cromwell & Olson, 1975). De impliciete veronderstelling is hierbij dat huishoudelijke arbeid door beide partners als

een onaangename bezigheid wordt ervaren. De *relatieve-hulpbronnenhypothese* luidt: naarmate een man over meer sociaal-economische hulpbronnen beschikt in relatie tot zijn vrouw, is zowel zijn absolute deelname aan huishoudelijk werk en kinderverzorging, als zijn aandeel in het totaal hiervan binnen het huishouden kleiner in vergelijking tot de bijdrage in het huishouden van mannen voor wie dit in mindere mate geldt, *ceteris paribus*.

Eén van de hulpbronnen waarover partners kunnen beschikken, is de aanwezigheid van externe huishoudelijke hulp. Aangezien in dit artikel de hulp van derden bij huishoudelijk werk echter buiten beschouwing wordt gelaten, wordt zij ook niet als hulpbron gerekend.

In empirisch onderzoek ter verklaring van de verdeling van huishoudelijke arbeid is meestal niet uitgegaan van de hulpbronnen van een man in relatie tot die van zijn vrouw. Er is gekeken naar de invloed van de absolute hoeveelheid hulpbronnen waarover een man beschikt, zoals de opleiding die hij heeft genoten. De absolute hoeveelheid hulpbronnen kan echter ook een indicator zijn voor ideologische voorkeuren van mannen. Waarom kan bijvoorbeeld van een man met een hogere opleiding verwacht worden dat hij meer huishoudelijk werk verricht in vergelijking tot mannen met een lagere opleiding? Niet alleen zijn opleiding als economische hulpbron is hier belangrijk, maar ook de ideologische verschillen die bestaan tussen mannen met een hoge en een lage opleiding.

Resultaten van onderzoek naar de invloed van hulpbronnen van mannen op hun deelname aan huishoudelijk werk zijn niet eenduidig, ongeacht het gegeven of absolute of relatieve maten van hulpbronnen zijn gebruikt. Het verschil in opleidingsniveau tussen partners heeft geen verband met de deelname van mannen aan strikt huishoudelijke bezigheden (Farkas, 1976; Haas, 1981). Tegengesteld aan de verwachtingen verrichten mannen meer huishoudelijk werk en kinderverzorging wanneer het verschil in opleidingsniveau groter is (Coverman, 1985). De opleiding van mannen oefent absoluut gezien een positieve invloed uit op hun deelname aan huishoudelijk werk en kinderverzorging: naarmate hun opleiding hoger is, is hun deelname groter (Farkas, 1976; Haas, 1981; Kamo, 1988; Bergen, 1991). Naarmate het inkomen van een man hoger is dan dat van zijn vrouw, verricht de man vaak minder huishoudelijk werk en kinderverzorging (Haas, 1981; Ross, 1987) maar soms niet (Coverman, 1985). Naarmate zijn absolute inkomen hoger is, is zijn bijdrage binnen het huishouden kleiner (Coverman, 1985; Kamo, 1988). Een groter arbeidsinkomen van vrouwen betekent in het geval dat beide partners een full-time baan hebben, niet dat hun man een groter deel van de huishoudelijke werkzaamheden voor zijn rekening neemt (Kamo, 1988; Bergen, 1991). Geerken en Gove (1983) vonden met betrekking tot het inkomen van mannen een curvi-lineaire relatie: een midden-

inkomen van mannen betekent voor hen relatief meer huishoudelijk werk en kinderverzorging in vergelijking tot mannen met een laag of een hoog inkomen. Ook het potentiële uurloon is op te vatten als indicator voor de hoeveelheid hulpbronnen waarover iemand beschikt. Het potentiële uurloon wil zeggen datgene wat men verdient per uur als men op de markt van betaalde arbeid zou werken. Uit onderzoek blijkt dat de deelname aan huishoudelijke arbeid van mannen negatief wordt beïnvloed door hun eigen uurloon en positief door het uurloon van hun partner (Gronau, 1977; Homan, Hagens & Van Praag, 1986).

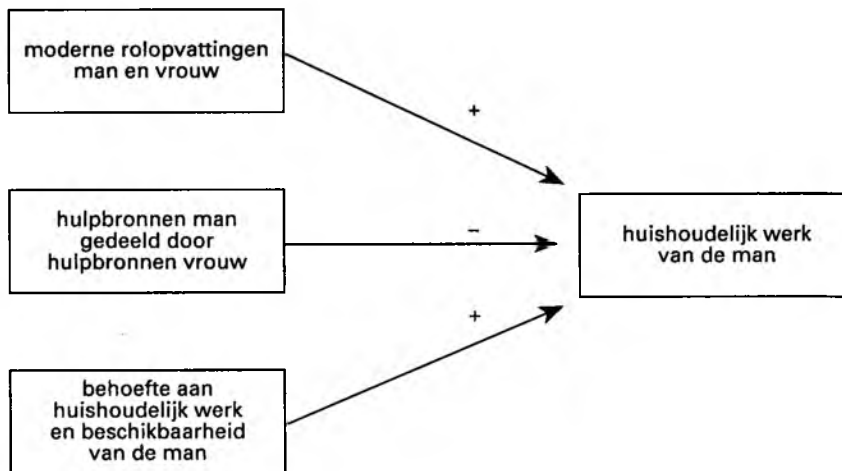
2.3. *Behoefte, beschikbaarheid en huishoudelijke arbeid van mannen*

Een steeds terugkerende verklaring in de literatuur is dat de hoeveelheid tijd die mannen aan huishoudelijk werk en kinderverzorging besteden, afhangt van de tijd die zij beschikbaar hebben voor dergelijke activiteiten (Stafford et al., 1977; Perrucci et al., 1978). Werken mannen veel uren buitenshuis, dan houden ze weinig tijd over voor huishoudelijk werk. Volgens Coverman (1985) gaat het echter niet alleen om de beschikbare tijd van mannen maar is ook de behoefte binnen het huishouden aan het door hen verrichten van huishoudelijk werk belangrijk. De toegenomen participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt beperkt de mogelijkheden van vrouwen om de van oudsher aan hen toegewezen taken volledig uit te voeren. Aangenomen dat voor het functioneren van het huishouden het verrichten van een zekere hoeveelheid huishoudelijk werk nodig is, leidt dit tot een grotere vraag naar de deelname van de man in het huishouden. De aanwezigheid van kinderen en met name van jonge kinderen intensificeert de behoefte aan huishoudelijk werk en kinderverzorging van de man. Het lijkt waarschijnlijk dat de aanwezigheid van kinderen een veel grotere invloed uitoefent op de absolute deelname van een man aan huishoudelijke arbeid dan op zijn aandeel in het huishouden. Zijn partner doet namelijk ook meer in het huishouden wanneer kinderen aanwezig zijn (Grift et al., 1989). De volgende *behoefte-beschikbaarheidshypothese* is te formuleren: naarmate de behoefte aan de deelname van een man aan huishoudelijke arbeid groter is en naarmate hij meer in staat is om aan deze behoefte te voldoen, met name in termen van beschikbare tijd, is zowel zijn absolute deelname aan huishoudelijk werk en kinderverzorging als zijn aandeel in het totaal hiervan binnen het huishouden groter in vergelijking tot de bijdrage in het huishouden van mannen voor wie dit in mindere mate geldt, *ceteris paribus*.

Deze hypothese is blijkens de internationale literatuur regelmatig aan toetsing onderworpen. Het buitenshuis werken van vrouwen gaat gepaard met een evenredigere verdeling van taken binnenshuis (Haas, 1981; Antill & Cotton,

1988). Sommige bevindingen laten zien dat wanneer vrouwen buitenshuis werken, hun partner werkelijk meer doet in het huishouden (Blood & Wolfe, 1960; Perrucci et al., 1978; Haas, 1981; Bird, Bird & Scruggs, 1984; Barnett & Baruch, 1987). Andere resultaten geven echter weer dat het aandeel van mannen stijgt, niet omdat zij meer doen maar omdat hun vrouw minder doet (Huber & Spitze, 1983; Fox & Nickols, 1983; Geerken & Gove, 1983; Berardo, Shehan & Leslie, 1987; Hardesty & Bokemeier, 1989; Shelton, 1990). Mannen doen ook meer in het huishouden wanneer zij zelf minder betaalde arbeid verrichten (Kamo, 1988; Knulst & Van Beek, 1990). Het aantal kinderen, als indicator voor de behoefte aan huishoudelijk werk, oefent soms een positieve invloed uit op de deelname van de man aan huishoudelijk werk (Coverman, 1985; Barnett & Baruch, 1987) maar soms een negatieve invloed (Haas, 1981; Kamo, 1988). Naarmate de kinderen jonger zijn, verrichten mannen meer huishoudelijke arbeid in ruime zin (Lupri, 1982; Barnett & Baruch, 1987).

Om na te gaan in welke mate de drie hypothesen worden ondersteund, is het nodig hen in onderling verband te toetsen. Figuur 1 geeft de verwachte invloed weer van ideologische voorkeuren, sociaal-economische hulpbronnen en de behoefte-beschikbaarheid van mannen op hun deelname aan en aandeel in huishoudelijk werk.

Figuur 1. De relatie tussen de onderscheiden hypothesen en het huishoudelijk werk van de man

3. Data en operationalisering

Voor het toetsen van de drie hypothesen in hun onderling verband is gebruik gemaakt van gegevens van het NIPO-huishoudenspanel. Aan dit panel is in 1990 in samenwerking met de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Konsumentenaangelegenheden (SWOKA) en het Economisch Instituut/Centrum voor Interdisciplinair Onderzoek van Arbeidsmarkt en Verdelingsvraagstukken (CIAV) van de Rijksuniversiteit Utrecht, een vragenlijst voorgelegd met vragen onder meer over de deelname aan huishoudelijke arbeid. Het NIPO-huishoudenspanel betreft een representatieve steekproef van ongeveer 800 huishoudens van de Nederlandse bevolking (NIPO, 1987). De huishoudens leveren periodiek gegevens over inkomens- en tijdsbestedingen door middel van een tele-interview. Deze methode van dataverzameling houdt in dat de betreffende huishoudens een home-computer ter beschikking hebben, waarmee de interviews via een beeldscherm worden afgenomen. Voor onderhavig onderzoek is alleen gebruik gemaakt van gegevens die zijn verzameld bij huishoudens bestaande uit gehuwd of ongehuwd samenwonende partners, in de leeftijd van 18 tot 65 jaar, met en zonder kinderen. Huishoudens waar één of beide partners arbeidsongeschikt of geregistreerd werkloos zijn, zijn buiten de analyses gelaten. De reden hiervoor is dat we een beeld willen hebben van de arbeidsverdeling, uitgaande van de meest voorkomende situatie, namelijk dat in ieder geval de man een betaalde baan heeft. Alle mannen zonder betaalde baan zijn hetzij geregistreerd werkloos hetzij arbeidsongeschikt. Van de vrouwen zonder betaalde baan zijn er maar weinig geregistreerd werkloos of arbeidsongeschikt. Er resteren 329 huishoudens voor deze studie.

De te verklaren variabelen in deze studie zijn de absolute deelname van een man aan huishoudelijk werk en zijn relatieve aandeel in de totale hoeveelheid huishoudelijk werk binnen het huishouden. Voor beide variabelen is gebruik gemaakt van de gemeten tijdsbesteding. Aan beide partners is gevraagd hoeveel tijd zij gemiddeld per week besteden aan huishoudelijke arbeid. Wetende dat dergelijke schattingen minder nauwkeurig zijn dan de zogenaamde dagboekmethode waarbij gedurende een korte periode de tijdsbesteding precies wordt bijgehouden (Warner, 1986; Juster & Stafford, 1991), is als hulpmiddel een aantal huishoudelijke taken onderscheiden. Zo'n huishoudelijke taak vormt een logisch en afgebakend geheel, zodat het gemakkelijker is voor de respondent om een goede schatting te maken. De onderscheiden taken zijn:

1. boodschappen doen (dagelijkse boodschappen; dus niet 'winkelen', maar wel postkantoor, bank, supermarkt, bakker etc.);
2. verzorgen van de voeding (bereiden van maaltijden, tafel dekken en afruimen, afwassen, eten afhalen);

3. verzorgen van de woning (opruimen, schoonmaken, poetsen en stofzuigen van de woning, ramen lappen, planten verzorgen, buitenboel schoonmaken);
4. verzorgen van kleding en schoeisel (wassen, strijken en reparaties);
5. kinderverzorging (wassen, aankleden, verschoneren, naar bed brengen, voeren etc.);
6. kinderbegeleiding (spelen, helpen met huiswerk, voorlezen, spelletjes doen, meegaan naar sport en dergelijke, halen en wegbrengen naar activiteiten van kind).

We richten onze aandacht dus op strikt huishoudelijke bezigheden en kinderverzorging, en laten activiteiten als tuinieren en doe-het-zelf-werkzaamheden buiten beschouwing.

De absolute deelname van een man aan huishoudelijk werk en kinderverzorging is geoperationaliseerd als de tijd die hij per week besteedt aan deze zes taken. Het aandeel van een man in huishoudelijk werk en kinderverzorging is berekend door zijn tijd besteed aan deze zes taken te delen door de totale tijd die beide partners besteden aan deze taken. Door dit aandeel vervolgens te vermenigvuldigen met honderd, is het aandeel van de man uitgedrukt in procenten. De hulp van kinderen met huishoudelijk werk is dus niet meegerekend.

De in de hypothesen voorkomende begrippen zijn op de volgende wijze geoperationaliseerd. Voor de ideologiehypothese zijn opvattingen van een man en zijn vrouw inzake arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen gemeten aan de hand van tien uitspraken op het terrein van de rolverdeling tussen partners.¹ Voor beide partners is een schaal geconstrueerd door de items voor de man op te tellen (Cronbachs $\alpha=0,86$) en de items voor de vrouw op te tellen (Cronbachs $\alpha=0,85$). Hoe hoger de waarde op zo'n schaal is, des te moderner zijn de opvattingen. Met modern wordt hier bedoeld de voorkeur voor minder gescheiden taken van mannen en vrouwen.

Voor de relatieve-hulpbronnenhypothese zijn als sociaal-economische hulpbronnen het beroepsprestige van partners en hun uurloon genomen. Bij deze variabelen gaat het om de hoeveelheid hulpbronnen van een man in relatie tot de hoeveelheid hulpbronnen van zijn vrouw. Het beroep van mannen en vrouwen die werken, is gecodeerd met behulp van de beroepenclassificatie van het CBS (1985). Een beroepsprestigescore is vervolgens aan deze codes toegekend aan de hand van de door Sixma en Ultee ontwikkelde beroepsprestigeschaal (1983). Wanneer een vrouw geen beroep uitoefent, is haar laatste uitgeoefende beroep als indicatie voor haar beroepsprestige genomen. Er blijven twintig vrouwen over van wie het laatste beroep niet bekend is. Aan deze vrouwen is de gemiddelde beroepsprestigescore meegegeven van vrouwen die een zelfde opleiding hebben genoten. Voor het relatieve beroepsprestige is de beroepsprestigescore van een man gedeeld door die van zijn vrouw. Het netto uurloon van een man

en zijn vrouw is berekend volgens de twee-stappenmethode van Heckman (1979). Deze procedure is afzonderlijk voor mannen en vrouwen uitgevoerd. De eerste stap behelst de schatting van een selectievergelijking, die betrekking heeft op de kans dat een man of een vrouw als loontrekkende werkzaam is. Op basis van de uitkomsten van deze schatting wordt voor elke vrouw en voor elke man de waarde berekend van de zogenaamde inverse van Mills ratio λ . Laatstgenoemde variabele wordt in de tweede stap als verklarende variabele toegevoegd aan de vergelijking ter verklaring van het uurloon van mannen en vrouwen. Door Heckman is aangetoond dat toevoeging van deze grootte aan de loonvergelijking corrigeert voor het feit dat de schatting plaatsvindt op basis van een geselecteerde steekproef. Aldus wordt voor iedere respondent een (potentieel) uurloon berekend.

Het opleidingsniveau is bij de berekening van het uurloon geoperationaliseerd aan de hand van het aantal effectieve scholingsjaren.² Voor het relatieve uurloon is het uurloon van een man gedeeld door het uurloon van zijn vrouw. De relatieve opleiding van partners is niet opgenomen vanwege de grote correlatie met hun relatieve uurloon ($r=0,75$); het opnemen van beide variabelen in een regressievergelijking zou leiden tot multicollineariteit waardoor de resultaten niet meer interpreteerbaar zijn.

Voor de behoefte aan huishoudelijk werk door een man te verrichten en zijn beschikbaarheid hiervoor, zijn de volgende vier indicatoren genomen: het aantal uren betaalde arbeid van een man, het feit of zijn vrouw betaalde arbeid verricht en, zo ja, hoeveel uur, het aantal kinderen en de aanwezigheid van kleine kinderen. Om na te gaan hoeveel betaalde arbeid wordt verricht, is gevraagd naar de werktijd en de reistijd. Bij werktijd is ook overwerk meegerekend. De lunchpauze op het werk is niet meegeteld. We zijn dus niet uitgegaan van de werkuren volgens het contract maar van de werkelijk gewerkte uren. Voor het aantal kinderen is gevraagd naar het aantal thuiswonende kinderen. De aanwezigheid van kleine kinderen is gemeten aan de hand van het gegeven of er kinderen jonger dan zes jaar aanwezig zijn in het huishouden; een waarde nul geeft aan dat geen kinderen in de leeftijdsgroep aanwezig zijn, een waarde één dat dit wel het geval is.

4. Analyse

4.1. Beschrijving van de gegevens

Tabel 1 geeft een beschrijving van gegevens van de respondenten. De gemid-

delde waarden en standaarddeviaties van alle variabelen staan in deze tabel. We zien dat mannen gemiddeld elf uur per week huishoudelijke arbeid verrichten. Ze nemen daarmee gemiddeld twintig procent van de totale hoeveelheid huishoudelijke arbeid in het huishouden voor hun rekening. Ze verrichten 47 uur betaalde arbeid en vrouwen gemiddeld dertien uur per week. Het is nagegaan of deze cijfers overeenkomen met gegevens van op dit gebied toonaangevende onderzoeksinstanties, zoals het Sociaal en Cultureel Planbureau, de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Konsumentenaangelegenheden en het Centraal Bureau voor de Statistiek. De tijdsbestedingsonderzoeken van deze instanties berusten veelal op de dagboekmethode, waarbij respondenten hun tijd in een boekje bijhouden. Deze methode geeft de meest correcte weergave van de tijdsbesteding (Juster & Stafford, 1991). Over het algemeen verschillen onze tijdsbestedingsgegevens niet méér van deze instanties dan de gegevens van deze instanties onderling verschillen.³

Tabel 1. Gemiddelden en standaarddeviaties van variabelen in de analyse (N=329 mannen)

	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Uren huishoudelijke arbeid per week van de man	11,40	10,24
Relatieve aandeel van de man in huishoudelijke arbeid	19,70	11,71
Moderne opvattingen man	27,34	7,94
Moderne opvattingen vrouw	27,59	7,54
Beroepsprestige man/beroepsprestige vrouw	1,33	0,69
Uurloon man/uurloon vrouw	1,55	0,30
Aantal kinderen	1,46	1,15
Kinderen aanwezig jonger dan 6 jaar	0,31	0,47
Uren betaalde arbeid per week man	47,17	9,47
Uren betaalde arbeid per week vrouw	13,30	15,88

Bron: Nipo-huishoudenspanel 1990.

Het blijkt verder dat 31 procent van de huishoudens kinderen jonger dan zes jaar heeft. 30 procent van de huishoudens heeft geen kinderen. Van de huishoudens met kinderen, heeft 43 procent een kind jonger dan zes jaar. Een blik op de leeftijdsverdeling van mannen en vrouwen leert het volgende. Gemiddeld zijn mannen 41 jaar en vrouwen 39 jaar. Van de mannen is 36 procent jonger dan 35 jaar, 48 procent is tussen de 35 en 50 en 16 procent is tussen de 50 en 65. Bij vrouwen zijn deze percentages respectievelijk 45, 43 en 12 procent. De opleiding van mannen is gemiddeld genomen hoger dan die van vrouwen. Mannen kunnen gemiddeld ook meer verdienen dan vrouwen namelijk ruim 24 gulden per uur tegenover 16 gulden per uur.

4.2. De absolute deelname van mannen aan huishoudelijke arbeid

In deze paragraaf worden de resultaten besproken van de toetsing van hypothesen voor de absolute deelname aan huishoudelijk werk van de man. De volgende paragraaf bespreekt de toetsing voor het relatieve aandeel in huishoudelijk werk van de man. Om de geformuleerde hypothesen te toetsen is een lineaire regressie-analyse uitgevoerd. Tabel 2 geeft de resultaten weer van de toetsing van de drie geformuleerde hypothesen voor zowel de deelname van een man aan huishoudelijke arbeid als zijn aandeel hierin.⁴

Tabel 2. Regressievergelijkingen ter verklaring van het aantal uren per week dat een man besteedt aan huishoudelijke arbeid en ter verklaring van zijn procentuele aandeel in huishoudelijke arbeid (N=329 mannen)

	Ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten ¹ (t-waarden)			
	Uren huishoudelijk werk per week man		Aandeel in huishoudelijk werk man	
Ideologie				
moderne opvattingen man	0,16*	(2,01)	0,21	(1,80)
moderne opvattingen vrouw	0,19*	(2,37)	0,38**	(3,09)
Relatieve hulpbronnen				
prestige man/prestige vrouw	-0,06	(-0,09)	1,52	(1,45)
uurloon man/uurloon vrouw	-3,25	(-1,88)	-3,94	(-1,52)
Behoeftte-beschikbaarheid				
aantal kinderen	1,23**	(2,74)	-0,25	(-0,38)
kind aanwezig jonger dan 6 jaar	9,37**	(8,32)	5,58**	(3,31)
uren betaalde arbeid man	-0,11*	(-2,25)	-0,21**	(-2,82)
uren betaalde arbeid vrouw	0,06	(1,68)	0,29**	(5,67)
Gecorrigeerde R ²	0,36		0,30	

1) ** = significant op 1%-niveau; * = significant op 5%-niveau.
Bron: Nipo-huishoudenspanel 1990.

Uit tabel 2 blijkt dat de opvattingen van een man en die van zijn vrouw belangrijk zijn voor zijn deelname aan huishoudelijke arbeid. Naarmate zij er modernere opvattingen op na houden, doen mannen meer in het huishouden. De ideologiehypothese wordt met deze resultaten dus ondersteund. Het relatieve uurloon van partners oefent geen significante invloed uit op de deelname aan huishoudelijk werk van mannen, noch hun relatieve beroepsprestige. De relatieve-hulpbronnenhypothese wordt met andere woorden door deze resultaten ver-

worpen. De deelname van mannen aan huishoudelijk werk wordt vooral beïnvloed door het gegeven of er een kind in het huishouden aanwezig is dat jonger dan zes jaar is. Wanneer er in het huishouden een kind jonger dan zes jaar is, doen mannen ruim negen uur meer huishoudelijk werk per week, dan wanneer er geen kind in die leeftijdscategorie in het huishouden is. Het grootste deel van deze toename zal komen door de kinderverzorging. Voorts blijkt dat wanneer mannen meer betaald werken zij minder huishoudelijk werk verrichten. Om een indruk te geven van de relatie tussen betaald werk van een man en zijn uren huishoudelijk werk, maken we een vergelijking in uren en minuten. We moeten hierbij bedenken dat de tijdsduren niet geheel exact zijn. De reden om toch dergelijke cijfers te presenteren, is dat zo'n relatie juist beeldend is. Wanneer mannen één uur per week meer betaald werken, verrichten ze gemiddeld zo'n zeven minuten ($-0,11 * 60$ minuten) huishoudelijk werk per week minder. Dit betekent bijvoorbeeld dat wanneer een man 32 uur per week betaalde arbeid verricht in plaats van 38 uur, hij per week gemiddeld circa veertig minuten meer huishoudelijk werk verricht. Het aantal uren dat hun vrouw betaalde arbeid verricht per week maakt voor de deelname van mannen aan huishoudelijk werk niet uit. De tijd die zij besteden aan huishoudelijk werk blijft hetzelfde, of hun vrouw een betaalde baan heeft van twintig uur of geen betaalde baan heeft. De analyse is herhaald met categorieën voor het aantal uren dat vrouwen betaalde arbeid verrichten. Het kan immers zijn dat mannen van wie de partner een full-time baan heeft, wel meer bijdragen in huishoudelijk werk. Dit zou over het hoofd gezien kunnen worden met het aantal uren betaalde arbeid van vrouwen als continue variabele, doordat in onze steekproef weinig vrouwen een full-time baan hebben. Mannen met een vrouw die full-time betaald werkt, doen echter ook niet meer in het huishouden. De bewering dat de deelname van mannen aan huishoudelijk werk niet wordt beïnvloed door het feit dat hun vrouw al dan niet betaalde arbeid verricht, wordt blijkens deze resultaten ondersteund.

4.3. Het aandeel van mannen in de totale hoeveelheid huishoudelijke arbeid van het huishouden

Naast het bestuderen van de invloed van de drie onderscheiden hypothesen op de absolute bijdrage van een man aan huishoudelijk werk en kinderverzorging, is ook de invloed ervan op zijn relatieve bijdrage in het huishouden nagegaan. Zo'n relatieve bijdrage houdt rekening met de totale hoeveelheid huishoudelijk werk en kinderverzorging in een huishouden en geeft daarmee de deelname van de man aan huishoudelijk werk in relatie tot die van zijn vrouw. In tabel 2 zijn de resultaten gegeven van het toetsen van de hypothesen.

Het blijkt dat de opvattingen van vrouwen een positieve invloed uitoefenen

op de relatieve bijdrage van hun man aan huishoudelijk werk. Naarmate vrouwen er modernere opvattingen op na houden, neemt hun man een groter deel van de huishoudelijke arbeid voor zijn rekening. Zijn eigen opvattingen doen er hierbij niet toe. De ideologiehypothese wordt dus deels ondersteund. Het relatieve uurloon en beroepsprestige van partners doen er niet toe. De behoeftebeschikbaarheidshypothese wordt wel ondersteund. De invloed van het aantal uren betaalde arbeid van mannen en hun vrouw is significant, alsmede het gegeven of er een kind jonger dan zes jaar aanwezig is. Wanneer mannen een uur minder betaalde arbeid per week verrichten dan doen zij gemiddeld ongeveer 0,21 procentpunten meer van het huishoudelijk werk. Gaan zij van een baan van 38 uur naar een baan van 32 uur per week dan betekent dit dat zij circa ruim 1 procentpunt meer van het huishoudelijk werk voor hun rekening nemen. Het aantal uren betaalde arbeid van vrouwen oefent het grootste effect uit op de relatieve bijdrage van hun man aan het huishouden. Een uur meer betaalde arbeid van vrouwen betekent dat mannen hun aandeel in het huishouden vergroten met zo'n 0,29 procentpunt. Dus een baan van zestien uur per week van een vrouw betekent dat haar man circa 4,5 procentpunten meer van de huishoudelijke arbeid voor zijn rekening neemt in vergelijking tot mannen van wie een vrouw niet buitenshuis werkt. Het is waarschijnlijk dat dit vooral komt doordat buitenshuis werkende vrouwen zélf minder uren huishoudelijk werk verrichten (Van der Lippe, 1992). Bij het berekenen van het deel van het huishoudelijk werk dat mannen voor hun rekening nemen, wordt immers rekening gehouden met het aantal uren huishoudelijk werk van hun vrouw.

4.4. De absolute en relatieve bijdrage van mannen in het huishouden vergeleken

Wanneer we de invloed van de drie onderscheiden hypothesen voor de deelname aan huishoudelijk werk van mannen vergelijken met de invloed ervan voor hun aandeel hierin, dan blijkt dat zowel de ideologiehypothese als de behoeftebeschikbaarheidshypothese worden ondersteund. De relatieve-hulpbronnenhypothese wordt in het geheel niet ondersteund.

De sterkste invloed op de absolute deelname van mannen aan huishoudelijke arbeid blijkt afkomstig te zijn van het gegeven of er kinderen jonger dan zes jaar in het huishouden aanwezig zijn. Wanneer er een jong kind aanwezig is in het huishouden, dan doen mannen meer huishoudelijk werk. Voor het relatieve aandeel van mannen in huishoudelijk werk maakt de aanwezigheid van een klein kind weinig uit; vrouwen gaan namelijk ook meer doen in het huishouden wanneer een klein kind aanwezig is. Van grote invloed voor de relatieve bijdrage van mannen in het huishouden, is het aantal uren betaalde arbeid van hun

vrouw. Zoals al eerder is genoemd, komt dit waarschijnlijk mede doordat bij de relatieve bijdrage van mannen rekening wordt gehouden met het aantal uren huishoudelijk werk dat hun vrouw per week verricht.

De bewering dat het huishoudelijk werk van mannen niet wordt beïnvloed door het buitenshuis werken van hun vrouw, blijkt op grond van deze resultaten deels te worden tegengesproken. Enerzijds nemen hun uren besteed aan huishoudelijk werk inderdaad niet toe met het betaald werken van hun vrouw. Anderzijds neemt de relatieve bijdrage van mannen in het huishoudelijk werk wel toe met het betaald werken van hun vrouw, doordat hun vrouw dan zelf minder in het huishouden doet. Dit beeld kwam ook naar voren in paragraaf 2 bij de bespreking van literatuurbevindingen. Het is bij deze resultaten van belang om rekening te houden met het feit dat het hier tijdsbesteding van partners betreft; de verantwoordelijkheden voor huishoudelijk werk blijven onbesproken. Zo blijkt uit onderzoek van bijvoorbeeld Komter (1985) en Hochschild (1989) dat vanzelfsprekendheden in de verdeling van taken tussen mannen en vrouwen duidelijk een rol spelen, eveneens wanneer vrouwen een betaalde baan hebben. Vrouwen dragen ook in die situaties de verantwoordelijkheid voor het huishouden en mannen voor de betaalde arbeid.

5. Conclusies en discussie

In dit artikel is de bijdrage van mannen aan huishoudelijk werk nagegaan. Op basis van eerder onderzoek is daarbij de aandacht gericht op de invloed van ideologische voorkeuren van partners, op de invloed van hun relatieve hulpbronnen, en op de invloed van de hoeveelheid huishoudelijk werk die binnen een huishouden moet gebeuren en de beschikbare tijd van mannen hiervoor; er zijn drie hypothesen opgesteld. Ten aanzien van het huishoudelijk werk van mannen is een onderscheid gemaakt in hun absolute deelname aan huishoudelijk werk en hun relatieve aandeel in de totale hoeveelheid hiervan binnen het huishouden. Met behulp van regressie-analyse zijn de drie hypothesen getoetst. De resultaten wijzen uit dat zowel bij de absolute deelname als bij het aandeel van mannen in huishoudelijk werk, de ideologiehypothese en de behoefte-beschikbaarheidshypothese opgaan.

De absolute deelname van mannen neemt met name toe, wanneer de behoefte aan hun hulp in het huishouden groot is en zij tijd beschikbaar hebben om aan deze behoefte te voldoen. Daarbij is vooral de aanwezigheid van kleine kinderen bepalend. De grootste invloed op het relatieve aandeel van mannen in huishoudelijk werk is afkomstig van het aantal uren betaalde arbeid van hun vrouw. Naarmate vrouwen meer uren buitenshuis werken, is de verdeling van huishou-

delijk werk tussen partners evenrediger. Dit komt echter met name doordat vrouwen als ze buitenshuis werken minder doen in het huishouden en niet omdat mannen zoveel meer doen. Ook ideologische voorkeuren bepalen mede de verdeling van huishoudelijk werk: naarmate partners moderner denken, nemen mannen een groter deel van de huishoudelijke arbeid voor hun rekening. We hebben echter kunnen zien dat vrouwen altijd het leeuwedeel van de huishoudelijke arbeid voor hun rekening nemen, ook wanneer ze een betaalde baan hebben, er kleine kinderen zijn en moderne opvattingen bestaan.

Welke maatschappelijke implicaties vloeien nu voort uit deze resultaten en wat is de betekenis ervan voor het overheidsbeleid op het terrein van de arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen? De bevinding dat mannen absoluut gezien niet meer doen in het huishouden wanneer hun vrouw betaalde arbeid verricht, zou betrokken moeten worden bij de discussie omtrent de wens van vrouwen om betaalde arbeid te verrichten. Nog steeds gaan velen er van uit dat vrouwen wel betaald willen werken maar daartoe niet in staat zijn (Koelewijn, 1991; Pesser, 1992). Er zijn echter ook mensen die menen dat vrouwen tegenwoordig wel betaald kunnen werken maar het helemaal niet willen (Van de Ven, 1992). Voor vrouwen die betaald willen werken, wordt de combinatie van betaald werk en huishoudelijk werk in ieder geval bemoeilijkt doordat hun man niet meer in het huishouden doet.

Ook het gegeven dat het part-time werken van mannen bijdraagt tot een herverdeling van huishoudelijke arbeid tussen partners, vormt een aanknopingspunt voor verdere discussie. Op dit moment is het in het algemeen nog nauwelijks geaccepteerd dat mannen minder dan full-time betaald werken. Bij het streven naar verhoging van de deelname aan betaalde arbeid door vrouwen zouden maatregelen als meer kinderopvang en ouderschaps- en verzorgingsverlof daarom niet alleen gericht moeten zijn op vrouwen, maar juist ook toegesneden moeten zijn op mannen.

Gezien de invloed van ideologische voorkeuren op de verdeling van huishoudelijk werk tussen partners, blijft het zin hebben om aan een mentaliteitsverandering te werken. Daarbij dient niet alleen aandacht te worden gegeven aan de positie van vrouwen, maar uitdrukkelijk ook aan de positie van mannen in de maatschappij.

Noten

1. Voorbeelden van items zijn: Volgens mij zou het goed zijn als mannen evenveel tijd besteden aan de opvoeding van hun kinderen als vrouwen; Ik vind dat vrouwen geschikter zijn om kleine kinderen op te voeden dan mannen; Ik vind het 't meest wenselijk dat de man de kostwinner is en de vrouw voor het huishouden en de kinderen zorgt.

2. De opleidingsniveaus en daarbij behorende effectieve scholingsjaren zijn: lager onderwijs (6 effectieve scholingsjaren), lager beroepsonderwijs (9 effectieve scholingsjaren), middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (9 effectieve scholingsjaren), middelbaar beroepsonderwijs (12 effectieve scholingsjaren), hoger algemeen en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (12 effectieve scholingsjaren), hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs propaedeutische of kandidaats (15 effectieve scholingsjaren), wetenschappelijk onderwijs doctoraal (17 effectieve scholingsjaren).
3. Een precieze vergelijking is moeilijk omdat meestal gebruik wordt gemaakt van andere leeftijdsgrenzen en van een andere omschrijving van huishoudelijke en betaalde werkzaamheden. Een vergelijking met een studie van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (Knulst & Van Beek, 1990), waar de tijdsbesteding is gebaseerd op dagboekgegevens verzameld in het Intomart tijdsbestedingsonderzoek van 1985, leert het volgende. Mannen die ouder zijn dan twintig jaar besteden gemiddeld tien uur per week aan strikt huishoudelijk werk en kinderverzorging. Dit komt overeen met onze gegevens. We moeten echter bedenken dat in de studie van het SCP ook alleenstaanden zijn meegerekend en mensen die ouder zijn dan 65 jaar. Aan betaalde arbeid (zonder reistijd en zonder overwerk) besteden mannen in de leeftijd van 16 tot 64 jaar gemiddeld 34 uur per week en vrouwen gemiddeld negentien uur. Hierbij zijn ook alleenstaanden betrokken (Knulst & Van Beek, 1990, 42, 56). Een vergelijking met een studie van de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Konsumentenaangelegenheden (SWOKA) (Grift, Siegers & Suy, 1989), die is gebaseerd op hetzelfde tijdsbestedingsonderzoek als de studie van het SCP, laat het volgende zien. Gehuwd of ongehuwd samenwonende mannen van zestien jaar en ouder besteden gemiddeld 21 uur per week aan al het huishoudelijk werk (inclusief doe-het-zelf-werkzaamheden en persoonlijke verzorging) (Grift e.a., 1989, bijlage 2). Dat mannen meer tijd besteden aan huishoudelijke arbeid in vergelijking met onze steekproef komt met name doordat ook doe-het-zelf-werkzaamheden tot huishoudelijk werk zijn gerekend. Aan betaalde arbeid (inclusief reistijd, overwerk en lunchpauze) besteden de genoemde mannen gemiddeld 31 uur per week en vrouwen negen uur. Vooral bij de cijfers over de betaalde werkzaamheden is het belangrijk op te merken dat in de studie van SWOKA ook mensen van 65 jaar en ouder zijn vertegenwoordigd. Over het algemeen komen de gegevens van de studie van SWOKA redelijk overeen met onze tijdsbestedingsgegevens. Een vergelijking tot slot met tijdsbestedingsonderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek dat in 1987 is gehouden, laat het volgende zien (CBS, 1990b). Van de paren die ouder zijn dan zestien jaar besteedt de man gemiddeld tien uur per week aan huishoudelijke arbeid in ruime zin (inclusief doe-het-zelf-werkzaamheden) (voor de indeling van activiteiten zie CBS, 1987, 25-30). Aan betaalde arbeid besteden mannen gemiddeld dertig uur per week en hun partner 8,5 uur (CBS, 1990b, 17). Ook hier zijn verschillen onder meer toe te schrijven aan andere leeftijdsgrenzen.
4. De variabele 'leeftijd van de man' is uit de analyse weggelaten. De reden hiervoor is dat onbekend is wat het is in leeftijd dat de invloed zou kunnen veroorzaken. Jonge mensen hebben modernere opvattingen zodat de man meer doet in het huishouden? Jongere mensen hebben vaker jonge kinderen zodat de man meer doet in het huishouden? Oudere mannen kunnen meer verdienen zodat ze minder doen in het huishouden? Indirect is leeftijd dus wel aanwezig in deze regressievergelijkingen. Wanneer we de analyses toch uitvoeren met leeftijd erbij dan is er met betrekking tot de absolute deelname van de man aan huishoudelijk werk nauwelijks verschil met de hier weergegeven resultaten. Bij het procentuele aandeel is er wel enig verschil. De leeftijd van de man is significant van invloed en de variabele 'kind aanwezig jonger dan zes jaar' niet meer. Er bestaat een correlatie van 0,50 tussen beide variabelen.

Literatuur

- Antill, J.K. & S. Cotton (1988). Factors affecting the division of labour in households. *Sex Roles*, 18, p. 531-553.
- Barnett, R.C. & G.K. Baruch (1987). Determinants of fathers' participation in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 49, p. 29-40.
- Berardo, D.B., C.L. Shehan & G.R. Leslie (1987). A residue of tradition: jobs, careers and spouses' time in housework. *Journal of Marriage and the Family*, 49, p. 381-390.
- Bergen, E. (1991). The economic context of labor allocation. *Journal of Family Issues*, 12, p. 140-157.
- Bird, G.W., G.A. Bird & M. Scruggs (1984). Determinants of family task sharing: A study of husbands and wives. *Journal of Marriage and the Family*, 46, p. 345-355.
- Blood, R.O. & D.M. Wolfe (1960). *Husbands & wives: the dynamics of married living*. Illinois: The Free Press of Glencoe.
- CBS (1985). *Beroepenclassificatie, 1984: lijst van benoemingen per beroepencode*. Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS (1987). *Overzicht van de tijdsbesteding in 1985*. Den Haag: Staatsuitgeverij.
- CBS (1990a). *Enquête beroepsbevolking 1990*. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS (1990b). *Tijdsbesteding van paren*. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek. Sociaal-culturele berichten 1990-3.
- Coltrane, A. & M. Ishii-Kuntz (1992). Men's housework: A life course perspective. *Journal of Marriage and the Family*, 54, p. 43-57.
- Coverman, S. (1985). Explaining husband's participation in domestic labour. *The Sociological Quarterly*, 26, p. 81-97.
- Cromwell, R.E. & D.H. Olson (red.) (1975). *Power in families*. John Wiley & Sons, New York.
- Farkas, G. (1976). Education, wage rates, and the division of labor between husband and wife. *Journal of Marriage and the Family*, 38, p. 473-484.
- Ferree, M.M. (1991). The gender division of labor in two-earner marriages. *Journal of Family Issues*, 12, p. 158-180.
- Fox, K.D. & S.Y. Nickols (1983). The time crunch: Wife's employment and family work. *Journal of Family Issues*, 4, p. 61-82.
- Geerken, M. & W.R. Gove (1983). *At home and at work: the family's allocation of labor*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Grift, Y.K., J.J. Siegers & G.N.C. Suy (1989). *Tijdsbesteding in Nederland*. Den Haag, SWOKA. Onderzoeksrapporten nr. 65.
- Gronau, R. (1977). Leisure, home production, and work: The theory of the allocation of time revisited. *Journal of Political Economy*, 85, p. 1099-1124.
- Haas, L. (1981). Domestic role sharing in Sweden. *Journal of Marriage and the Family*, 44, p. 957-967.
- Hardesty, C. & J. Bokemeier (1989). Finding time and making do: distribution of household labor in non metropolitan marriages. *Journal of Marriage and the Family*, 51, p. 253-267.
- Heckman, J. (1979). Sample selection bias as a specification error. *Econometrica*, 47, p. 153-161.
- Hochschild, A. (1989). *The second shift: Working parents and the revolution at home*. New York: Viking.
- Homan, M.E., A.J.M. Hagenars & B.M.S. van Praag (1986). *Interhuishoudelijke vergelijkingen van consumptie, welvaart en tijdsallocatie: eindverslag van het onderzoek kostwinnersproblematiek*. Ministerie van Economische Zaken.
- Huber, J. & G. Spitze (1983). *Sex stratification: Children, housework and jobs*. New York: Academic Press.

- Juster, F.T. & F.P. Stafford (1991). The allocation of time: empirical findings, behavioral models, and problems of measurement. *Journal of Economic Literature*, 29, p. 471-522.
- Kamo, Y. (1988). Determinants of household division of labor. *Journal of Family Issues*, 9, p. 177-200.
- Knulst, W.P. & P. van Beek (1990). *Tijd komt met de jaren: onderzoek naar tegenstellingen en veranderingen in dagelijkse bezigheden van Nederlanders op basis van tijdbudgetonderzoek*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Den Haag: VUGA.
- Koelwijn, J. (1991). Vrouwen werken méér maar willen/kunnen ze nog? *Vrij Nederland*, december.
- Komter, A. (1985). *De macht van de vanzelfsprekendheid*. Den Haag: VUGA.
- Lippe, T. van der & J.J. Siegers (1990). De relatie tussen beroepsdeelname van gehuwde vrouwen en hun houding ten opzichte van beroepsdeelname: een simultane logitanalyse. *Sociale Wetenschappen*, 33, p. 94-112.
- Lippe, T. van der (1992). De verdeling van huishoudelijk en betaald werk in Nederland. *Mens en Maatschappij*, 67, p. 128-139.
- Lupri, E. (1988). Fathers in transition: the case of dual-earner families. *Zeitschrift für Sozialisationsforschung und Erziehungssoziologie*, 4, p. 281-297.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (1992). *Concept beleidsprogramma emancipatie met het oog op 1995*. Den Haag.
- Nipo (1987). *NIPO Tele-interviewing panel*. Amsterdam, NIPO-rapport.
- Perrucci, C.C., H.R. Potter & D.L. Rhoads (1978). Determinants of family role performance. *Psychology of Women Quarterly*, 3, p. 53-65.
- Perry-Jenkins, M. & A.C. Crouter (1990). Men's provider-role attitudes. *Journal of Family Issues*, 11, p. 136-156.
- Pesser, D. (1992). Alleen de liefde tussen ouders en kinderen, daar geloof ik oprecht in. *NRC Handelsblad*, februari.
- Ross, C.E. (1987). The division of labor at home. *Social Forces*, 65, p. 816-833.
- SCP (1988). *Sociaal en cultureel rapport 1988*. Alphen aan den Rijn: Samsom.
- Shelton, B.A. (1990). The distribution of household tasks. *Journal of Family Issues*, 11, p. 115-135.
- Siegers, J.J. & P. Tjebbes (1983). De deelname van mannen aan onbetaalde huishoudelijke arbeid: een analysekader. *Sociologische Gids*, 30, p. 447-453.
- Sixma, H. & W.C. Ultee (1983). Een beroepsprestigeschaal voor Nederland in de jaren tachtig. *Mens en Maatschappij*, 58, p. 360-382.
- Stafford, R., E. Backman & P. Dibona (1977). The division of labor among cohabiting and married couples. *Journal of Marriage and the Family*, 39, p. 43-57.
- Ven, P. van de (1992). Net zo lief thuis. *Intermediair*, 28, mei.
- Warner, R.L. (1986). Alternative strategies for measuring household division of labour: A comparison. *Journal of Family Issues*, 7, p. 179-195.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (1990). *Een werkend perspectief: arbeidsparticipatie in de jaren '90*. Den Haag: SDU.